

kislogázam pomeša in zažgè. Po mestih so jeli fabrike napravljati, kjer v zapertih kotlih kamnato voglje ali drevá žgijoči vodenogáz narejajo, ga, od vogelca očistivši, po podzemeljskih ceveh ali rorih kot vodo po mestu na terge in v hiše nape-ljujejo, in na pipice prodajajo. Širji pipice ko člo-vek potrebuje, in kakor dalje časa ima pravico jo odperto derzati, več od nje plačuje. Je ni v se-dajnosti znane bolji svečave od leté, mesta in hiše po noči razsvetlovati, ki jo gazno svečavo (Gasbeleuchtung) imenujejo.

Rudokopam večkrat vodenogáz hudo zabavlja; ko se jim ga kaj v jame spravi, in ko pridejo s svetilam do njega, se zažgè z velikim opočenjem, ljudi osmodí, doli verže, de se večkrat tudi zavolj pomanjkanja kislogáza — ki se z vnetim vodenogázam v vodo spremeni — zadušijo; po 5 do 50 ljudi je že večkrat v rudnih jamah, ko jim je vo-denogáz notri zašel, po taki nesreči konec vzelo. V rudah kamnitiga vogelja se je posebno tacih nesreč bati; zakaj kamnato voglje je iz nekdanjiga lesá, sploh iz organskih reči, ki obstojé med dru-gim tudi iz vodenca, kateri zamore v tacih jamah v gáz spremeniti se.

(Dalje sledí.)

Podučenje, kakó se mora klavna živina in mesó ogledovati?

(Nadalje.)

Gnjiloba šetin pri prešičih se pozná po-tem, de so šetine na raznih krajih života terji in krepkeji od zdravih, de rade vun padajo in de imajo kervave korenine; večidel tudi farbo spremenijo ter postanejo sploh blede. Ta bolezin na koži in v šet-inah je pa le prikazik hude notrajne bolezní, ki je ali notrajna gnjiloba ali pa vrančni pri-sad. Zatorej se bojo pri klavšnji vselej še druge znamnja po drobji našle, špeh je slab in mesó take živine je blede, ohlapno in je za živež škodljivo.

Ikre ali šenki (Finnen) so tudi le prešičja bolezin, ktera se dostikrat v življenji živine spo-znati ne da. Ta bolezin v tem obstojí, de se po raznih krajih života, v očeh, v gobcu, v mesu in špehu, ja clo v sercu mehurčiki najdejo, ki so neki červički večí ali manjši velikosti. Mesarji te mehurčike sploh le pod jezikam in v očéh išejo: to pa ni práv, zakaj dostikrat je živinče ikrasto, brez de bi se pod jezikam ali v očéh tacih mehurčikov zapaziti dalo. Včasih so ti čer-vički takó v mesu skriti, de jih človek še le takrat narajma, kadar kuhano mesó reže ali jé, kér se pri kuhanji imenovani vodeni mehurčiki napnéjo in potem pod nožem ali zobmi p o k a j o, kakor de bi leš-njike grizel. Akoravno tako mesó ni posebno škodlji-vo in se brez nevarnosti vžiti sme, ce se le ikreni deli izrežejo in proč veržejo — je vunder oistro prepovedano, v mesnicah mesó in špeh take bolne živine prodajati zató, kér je za vžitek ostudno in kér ima kupec pravico, za svoje denarje zdravo in lepo mesó i. t. d. terjati.

(Dalje sledí.)

Cuden, pa poterjen pomoček, de svinja mlade prasce sesati pustí.

Nek pošten mož in priden bravec Novic pri sv. Marii Devici v Polji nam je na znanje dal, de mu je ni davnej svinja 3 prasce povergla, katerih pa po nobeni ceni ni k sebi pustila, de bi bili

sesali. Požerla bi jih bila rada. Vse so poskušali z gerdim in lepim, pa vse je bilo zastonj; clo zve-zali so jo, ji torbo na gobec navezali, in prasce k nji dali, pa tudi vse to ni pomagalo nič; mleko je oporno zadrževala. Ko se takó gospodar s celo družino vred z nepokojno živino dolgo časa zastonj péha, pride memo gredé neki kmet v hišo in svetje, de bi vse prasčike po celim životu, svinjo pa po rivcu z žganjem ali pa z brinov-cam namazali.

Po svetu tega kmeta storijo in prasce in svi-njo namažejo z žganjem in prasce zopet k nji spustijo in čudo! povohala jih je — in brez de bi se bila ganila, jih od tistihmal zmirej rada sesati pustí. Kmet je rekel, de ta pomoček zató pomaga, kér se duh mladih in starke zedini (zgliha). — Morebiti pa starko nemalo vpijani? Naš gospodar kupi potem še eno ptuje prasé in ga k ti svinji dene, pa ga je tudi nategama sesati pustila.

Pri tacih zadevah na kmetih vselej veliko so-sedov skupej pride in eden zmed teh je pripove-doval, de so to sredstvo ni davnej tudi v Kašljim blizo Zaloga poskusili (per 8 prasčikih) in ga poterdili. Nekteri so clo pripovedovali, de se ne-pokojni konji vkrotijo, če se okoli gobca z žganjem namažejo.

Jest sim gosp. Fleišmana, ki večkrat k Marii Devici v Polje gré, naprosil, de bi se z imenovanim gospodarjem natanjko od te prigodbe pomenil in zvedil sim: de je imenovana svinja per-vikrat mlade imela, de je popolnoma zdrava bila, de je tudi vime vse zdravo bilo, ne ranjeno, ne prisadno ali otéklo, in de se je vse v resnici natanjko takó godílo, kakor je tukej popisano.

Težko bi bilo razsoditi, kakó in zakaj de žganje v tacih zadevah pomaga, to pa je gotovo, de je pomagalo. Naj kmetovavci svetvano sred-stvo v enacih okoljšinah skusijo in nam svoje skušnje oznanijo. Práv dobro bi bilo, ko bi imeno-vani pomoček povsod poterdili, zató, kér se pri prešičji reji dostikrat kaj taciga prigodí, in kér se žganje ali brinovec lahko povsod po ceni dobí.

Dr. Bleiweis.

Od koristnosti mešance pri sejanji in sadenji.

Visoko častitljivi gosp. Anton Strohen, tehant v Leskovecu so med družimi reči unidan kmetijski družbi tole pisali:

Gotov dobiček je, na eni njivi dva ali še več sadežev na enkrat pridelovati, če se kmetovavec le zna s takim obdelovanjem svojiga polja umno obnašati. Vsaka reč ne tekne vsaki zemlji in vsakimu kraju.

Večletne skušnje so me popolnoma prepričale, de turšici, če le ni pregosto sajena, clo nič na pridelku ne škodje, če se med njo poredko fižol nizke sorte in pa buče (tikve) posadé. Na njivi, nekaj čez pol orala veliki, sim po takim ravnanji že večkrat in tudi lanjsko leto 26 mernikov turšice, 6 mernikov fižola in 6 voz buč pridelal in s tem pridelkam práv zadovoljen bil, kar mi bo vsak umen kmetovavec rad poterdil.

Ravno to veljá tudi od ječmena, med kteriga se korenje (markva) seje. Vsakteri, posebno pa tisti kme-tovavci, ki v hribih in bolj merzlih krajih prebivajo in jari ječmen sejejo, ne bodo od njega nikoli večiga pri-delka imeli, kakor če med-nj korenja vsejejo; zakaj korenje raste dolgo časa še po ječmenovi žetvi, in se, akoravno merzli čas prihaja, práv dobro redí, ter je

práv dobra piča za živino, posebno pa za svinje. Ječmen korenju clo nič ne škodje, zato kër začne še le takrat práv čversto rasti, kader je že ječmen požet in njiva sterniša opleta in očisčena. Na njivi, na ktero se štiri mernike ječmena poseje, se pridobi zraven navadniga ječmenoviga pridelka tudi 10 do 12 voz korenja, in ravno na tisto zemljo se da, potem, ko je korenje že spravljeno, če je kraj zato, zimska rež vsejati, med ktero se tudi leča dobro obnaša, če je zemlja pešena in suha, sicer pa ne.

Z lepim dobičkam se da tudi korún (krompir) s fižolam, (bôbam) ali pa s konopljo saditi. Kader je že za korún odločena in dobro pognojena njiva preorana in povlečena, posej práv redko na pol orala veliko njivo pol bokala konoplje; tisti kmetovavec pa, ki nima veliko zemlje in torej tudi toliko korúna ne sadi, naj ga ne sadi po navadi precej za plugam (drevesam), ampak naj napravi poredama jamice, pol čevlja globoke, in naj ga posadí vanje, v vsako peto jamico naj pa fižola pomeče, in vsi trojni sadeži bodo enako čversto rasti začeli. Če jih je po enkrat okopal in saj nar manj enkrat osul, bodo vsi rastli, de bo kaj! Na njivi eniga orala sim v srednjih letih po 50 voz korúna, 4 do 6 mernikov konopniga semena in ravno toliko fižola pridelal.

Prepričan od velike koristnosti take mešance, tako obdelovanje poljá vsim kmetovavcam práv živo priporočim, naj bi se ga čversto poprijeli, kjer koli je kraj in vreme imenovanim sadežam primerjeno. Anton Strohen.

Vinska terta tretji dan Malitravna na Krajskim cvetè!

To je bôsa! bojo bravci Novic odgovorili. Ni bôsa ne, ampak čista resnica. Vrednik Novic je cvetje in perje vinske terte v rokah imel, ki ga je gosp. Karinger iz Boštanja na Dolenskim v Ljubljano sabo prinesel in tamkej od gospoda Jožefa Dermelna, učitelja in od c. k. kmetijske družbe s sreberno svetinjno poslavljeniga sadjorednika in posestnika prejel, ki ima po eni strani svoje hiše terto izpeljano, ktera je 3. Malitravna pod milim nebam v polnim cvetju bila. Korenina te stare terte stoji v kleti (keldru) hiše Nr. 7 v Boštanji in gré skozi strop kleti in skozi stano učitelja pod oknam vùn. De tertna korenina v kleti stoji, ji je gotovo nar več k takó zgodnim cvetju pomagalo — vunder še taciga prigodka gosp. Dermel nikoli doživel ni. Práv zlo bi nam on vstregel, ko bi nam oznanil, kadaj de bo grojzde te terte dozorelo!

Dr. Bleiweis.

Od previdnosti božje za ohranjenje vsakiga naroda na zemlji.

(Na dalje.)

Podajmo se v ledéno Sibirijo, in tam najdemo narlepši ajdo, in kakor v vsih severnih stranéh mnogo zverine, ki s svojim debelim in môčno volnatim kožuham človeka varje, de ga grozni mraz ne stisne. — Še višje prebivajo Jakuti; njih dežela je skorej vedno premerznjena. Pa ravno v to deželo priletí vsako leto v začetku Rožnika nebrojno število divjih gosí, ki se takó lahkó vjeti dajo, de si jih ena sama družina na tavžente naloví, in se ž njimi celo leto preživí. Kër je namreč zemlja skorej vedno zmerznjena, se v nji poshranijo in ne spridijo. Kdo ne vidi zopet tukej dobrotne roke božje!

Kaj čémo clo od Laponije reči, kjer na planinah večni snég leží, potoki do dna zamerznejo, in se večkrat cele léta ne otajajo! Ali ne bomo rekli, de je ta dežela od previdnosti božje popolnoma zapušena? Pa neka

domača žival, severni jêlen ali sedlón (Renntier) imenovana, z dolgim zobam svoj živež — neki mah — izpod léda zruje, in pride o pravim času k hiši svojiga gospodarja, de se pomolsti da. Zima je tamkej takó huda, de če se zakurjena hiša odprè, ves sopuh kar na enkrat v snég spremenjen na tla pade. Per vsem tem pa nastopi po dolgi zimski noči poletni čas, ki od dvéh do tréh mescov terpi, in v tem času vse takó hitro raste, de sta ječmen in rež dva méseca po setvi že zréla in požéta.

Kdo ne občuduje tukej neskončne modrosti Stvarnika? V naših evropskih deželah res poletje dalje terpi; ali hladna noč, ki za vsakim dnevam nastopi, rast zadržuje takó, de per nas od setve do žetve veliko več časa pretêče, ko v Laponii. Veči je toplota v naših krajih, dalji in prijazniši polétje; tode toplota, ki rast déla, je na vse polétne mesce razdeljena. Kar je tedaj Laponsko polétje krajši, je pa gorkejši, in takó dozore rastljíne tam pol poprej ko per nas.

Razun dobrote, ki jo Laponcam ta žetev in sedlón perneseta, še perletí, kakor po vsih severnih krajih, brez števila veliko tičev, kterih jajca in mesó silno dobre jedíla dajo.

Pa med vsimi deželami zemlje narbolj zapušena se zdí Grenlandija, ki nar višje ob severji leží. Drujiga se tam ne vidi, ko veličanske gore in mogočno skalovje, kteriga verhovje se v megli zgubi. Na mnogih krajih naletí okó na stogove ledénih plóš, ki po tri mile na deleč sežejo, in so na sto sežnjev visoko nakupičene. Mraz tih krajev preseže ves zapopadek. Clo žganje zmerzne in razžene posode. V Svečanu in Sušcu poka kamnje, in se v kose razletí. Vunder pa ni ljudstva, ki bi bilo v svojo domovino takó močno zaljubljeno, ko je Grenlanško. Njiva, žetev, splóšna in posebna umetnost tih ljudi je lov môrskih psov. Kakor Otahajčanje in drugi prebivavci pod soncam iz krušniga drevesa streho, živež, obleko, orodje in vse drugo dobijo, kar za ohranjenje življenja potrebujejo: takó imajo Grenlanci živež, pijačo, obleko, okna, žeblje, pile, orodje, odejo i. t. d. od samiga morskiga psa. Vse to dobijo iz njegoviga mesá, sála, kí, čév, mehurja, kostí, réber, kože, želodca in kerví. Sicer lovijo tudi zajce, lesice, medvéde, zlatóvke (zlahtne postervi); vunder se s tem ne morejo dolgo muditi, kër njih dan ali polétje le šest tednov terpi, po tem pa zopet noč in zima nastopite.

(Konec sledí.)

Besedna vganjka.

Poznaš orodje, ktero godci rabijo? Beri nazaj, v mejo me stavijo.

Znajdba vganjke v poprejšnjim listu je:

Štiri.

Današnjemu listu je 7. doklada perdjana.

Žitni kup.	V Ljubljani		V Krajnju	
	11. Malitravna.	6. Malitravna.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače....	2	—	2	6
1 » » banaške...	2	15	2	15
1 » Turšice.....	1	16	1	16
1 » Soršice.....	—	—	1	40
1 » Réži.....	1	36	1	40
1 » Ječmena.....	1	21	1	20
1 » Prosa.....	1	4	1	15
1 » Ajde.....	1	—	1	5
1 » Ovsa.....	—	54	—	54